

AR TEĀTRI ŠŪPULĪ

Inga Jēruma

AR TEĀTRI ŠŪPULĪ

**“Teātris – tā bija mana laimīgā
bērnības zeme.”**

821.174-94

Je 790

Grāmatā izmantoti fotoattēli no darba varoņu personiskajiem arhīviem, kā arī teātru arhīviem. To autori: A. Baltmanis (57. lpp.), L. Baumannē (193. lpp.), G. Binde (322. lpp.), V. Brauns (265., 265., 283. lpp.), I. Brūvere (379. lpp.), J. Deinats (327., 328., 330. lpp.), E. Freimane (119., 121. lpp.), D. Gedzjuns (201., 281., 362., 362. lpp.), L. Ģibiete (351. lpp.), J. Ikoņņikovs (55. lpp.), A. Iljina (294. lpp.), K. Kalns (17., 20., 206., 208. lpp.), E. Kera (49., 49., 136., 229., 387., 387., 388. lpp.), A. Krastiņš (30. lpp.), A. Krauze (39., 40., 278., 286., 377., 381. lpp.), J. Kreicbergs (53. lpp.), J. Krieviņš (73. lpp.), J. Krūmiņš (349. lpp.), J. Lerhs (136. lpp.), A. Liepiņš (384. lpp.), M. Markovskis (27., 304., 310., 370. 372. lpp.), L. Stipnieks (31., 34., 346. lpp.), A. Tone (125. lpp.), M. Vilkārsis (315., 317. lpp.), A. Zeltiņa (85. lpp.), O. Zernovs (264. lpp.), J. Znotiņš (189. lpp.).

Apgāds lūdz neatpazīto fotoattēlu autortiesību īpašniekus sazināties ar apgādu.

Eduarda Groševa grāmatas un vāka dizains

Inga Jēruma **AR TEĀTRI ŠŪPULĪ**

Apgāda vadītāja *Vija Kilbloka*
Projekta vadītāja *Bārbala Simsonsē*
Redaktore *Zaiņa Lasenberga*
Mākslinieciskais redaktors *Eduards Groševs*
Maketētāja *Irēna Kivliņa*

Apgāds Zvaigzne ABC, SIA, K. Valdemāra ielā 6,
Rīgā, LV-1010. Red. nr. L-4206.
Jelgavas tipogrāfija

Šis ir ar autortiesībām aizsargāts darbs. Darba reproducēšana vai jebkāda cita neatļauta izmantošana ir autortiesību pārkāpums. Par autortiesību pārkāpšanu ir paredzēta atbildība Krimināllikuma 148. pantā.

© Inga Jēruma, 2022
© Literārā apdare, izdevums, mākslinieciskais noformējums,
Apgāds Zvaigzne ABC, 2022
ISBN 978-9934-0-9938-0

Satura rādītājs

Paralēlā pasaule	6
“Nākšu, bet tikai tad, ja man būs darbs!” Marija Bērziņa	7
“Man ļoti patīk tas teātra šarms!” Jēkabs Jančevskis	30
“Saderam, ka jau rīt es būšu Valmieras teātrī un tur strādāšu!” Lelde Kalēja, Jānis Kalējs, Matīss Māsēns	44
“Mūzikls ir un paliek mana sapņu valstība”. Ieva Kepe	72
“Nekā skaistāka par teātri nav”. Kristīne Klētniece-Sika	90
“Katra paaudze mūs sit pušu!” Aivars Leimanis, Elza Leimane	111
“Balets ir visa mana dzīve!” Zane Lieldidža-Kolbina, Paula Lieldidža-Kolbina	129
“Teātris nav tā veselīgākā vidē”. Māra Liniņa, Eduards Liniņš	158
“Kā var nepatīkt spēlēt teātri, ja tā ir vienīgā dzīves jēga?!” Dita Lūriņa-Egliena	191
“Ja esi tajā iekšā, tad saproti – tā ir kā inde”. Edgars Mucenieks	212
“Ievai piemīt galvenais – liela emocionalitāte, bagāta, kvēla sirds, milzīga darba griba”. Ieva Lelde Mūrniece	239
“Es neesmu teātra cilvēks”. Liliāna Ozoliņa	263
“Tas, kas nāca vietā, faktiski ir ļoti saistīts ar teātri”. Katrīne Pasternaka	277
“Teātris – tā bija mana laimīgā bērnības zeme”. Ieva Puķe	298
“...es ņemu pretī to, ko dzīve man dod”. Anna Putniņa	319
“Viņš mūs motivēja”. Liene Rolšteina	340
“Nemitīgi būt “silts” profesijā vari, tikai strādājot”. Imants Strads	361
“Droši varu teikt – esmu priecīgs, ka izaugu tādā radošā vidē”. Gustavs Strenga	379

Paralēlā pasaule

Ši ir vēl viena grāmata par puisiem un meitenēm, kuru bērnībā jau ļoti agri ienācis teātris, jo viņu vecāki – viens vai abi – ir mākslinieki: aktieri, režisori, scenogrāfi, arī citu profesiju teātra cilvēki. Tie ir bērni, kuri kā mājās jūtas Nacionālajā operā vai Nacionālajā teātrī, Dailē, Operetē. Šiem cilvēkiem teātris visu mūžu būs tā paralēlā pasaule, ko viņi labi pazīst, bet kas var arī nebūt viņu darbs un liktenis. Bet var arī būt.

Pirmajā grāmatā par sevi stāstīja tie teātrī augušie, kuri nevēlējās visu mūžu būt uz skatuves (lai gan daudzi no viņiem, arī nebūdami aktieri, tur tomēr nokļuva). Bet tad iedomājos, ka nav godīgi atstāt novārtā daudzos ģimenes tradīciju turpinātājus, tos, kuriem teātris pārvērtās par profesiju, par likteni, par dzīvi. Tāpēc šajā grāmatā sastapsiet gan pazīstamus skatuves māksliniekus divās un pat trijās paaudzēs, gan arī dažu labu, kurš tomēr izvēlējies citu ceļu.

Stāsti būs par bērnību un jaunību, kas pavadīta tajā – skaistajā, krāšņajā, noslēpumainajā un tik pazīstamajā paralēlajā pasaulē. Teātrī. Un, protams, par šodienu.

Autore

“Nākšu, bet tikai tad, ja man būs darbs!”

Par Lenvijas un Andra meitu Mariju dzirdu jau kopš viņas ierašanās šajā pasaulē. Andra kursā viņa bija pirmais bērns, tāpēc tika arī kolēģu lutināta. Nu Maružiņa izaugusi, pati kļuvusi par aktrisi un saka: “Varu pateikties saviem vecākiem, ka tiku radīta ļoti lielā mīlestībā...”

Tagad stāstīs aktrises, tulkotājas, publicistes **Lenvijas Sīles** un aktiera, režisora, dziedātāja **Andra Bērziņa** meita **Marija Bērziņa**.

...Tas bija jau trešais vai ceturtais kurss, kad kādu vakaru pārnācu mājās, sabruku uz gultas un sāku raudāt: “Nevaru... Man nekas nesanāk...” Precīzi nepateikšu – vai nu tas bija pirms Kuražas mātes, vai ceturtajā kursā pirms “Ķiršu dārza”, kur man tika iedota Raņevskas loma. Tas jau arī ir studiju procesa paradokss, ka cilvēkam divdesmit gadu vecumā jāspēlē tēli ar šādu dzīves bagāžu! Bet nu – tāda jau ir aktiera profesija. Tā ir tā brīnišķīgā blakne, ka tev uz skatuves nākas piedzīvot ko tādu, ko nekad mūžā... un – paldies Dievam! – nepiedzīvosi. Abi vecāki smējās un teica: “Tad, kad sadomāji kļūt par aktrisi, mēs tevi brīdinājām, ka būs jāpārdzīvo visādi uztraukumi un pazemojumi. Beidz čīkstēt un padoties, jo tu pati to izvēlējies!”

Vietnē *Es pati* Marija 2009. gadā rakstījusi par savu mammu. Šeit – daži fragmenti no Marijas vērtējuma!

Kā mamma mani audzināja

Diezgan efektīga izrādījās vecāku lasītmācīšanas taktika. Lasīt es iemācījos ļoti agri – trīsarpus gadu vecumā. Visus burtus jau pazinu, bet kopā savilkst nekādi neizdevās vai, kā māte teiktu – “spītība, kas jāsalauž”. Un ko izdarīja vecāki? Viņi mani ieslēdza istabā un aizgāja uz jūru. Tas gan nebija diez ko tālu, tāpēc nekādas lielās briesmas man nedraudēja. Toreiz irējām pusi mājas, saimniece izdzirdēja mani raudam, izlaida ārā, un es tēva garajā jūrnieka krekļā ar ābeci rokās skrēju uz jūru pie vecākiem un iekritu viņu atplestajās rokās. Nākamajā dienā, gulēdama smiltīs, es izlasīju savu pirmo grāmatiņu.

“Sākot skolas gaitas, Marija ātrlasīšanā dabūja pirmo vietu starp pirmajām klasēm, diezgan krietni apsteigdama pārējos izlasīto vārdu skaita ziņā,” atceras Lenvija.

Mammā ir spēks

Fiziskās formas uzturēšana savulaik bija viņas nodarbe, viņa arī interesējās par jogu (kas toreiz vēl nebija modē) un bija skatuves kustības pedagoģe. Kaut gan mamma beigusi Jaunatnes teātra aktieru kursu pie Ādolda Šapiro, toties [Arnolds] Liniņš mammu ievēroja kādā skatuves kustības eksāmenā un aicināja uz Dailes teātri. Vienu gadu viņa skatuves kustību pasniedza arī tēva kursum, kaut gan bija gadu jaunāka.

Jau kopš bērnības vecākiem ir bijuši nenormāli forši draugi. Parasti visi sanāca kopā ap lielo galdu, un tad bija sarunas par mākslu, teātri un dzīves patiesībām. Protams, kad mani dzina gulēt, es negāju, un vakars burvīgi turpinājās ar vīnu, dzeju un ģitārām. Tādu intelektuālo bohēmu no vecākiem esmu pārmantojusi arī es un tagad tāpat pasēžu ar saviem draugiem.¹

Man šķiet, ka ģimenē esam varējuši atrast vajadzīgo līdzsvaru starp uzslavām un objektīvu kritiku.

Šobrīd par profesionālām lietām ar mammu konsultējamies gana bieži, jo nu jau arī es esmu kļuvusi par pedagoģi Latvijas

Marija ar vecākiem

Mūzikas akadēmijā. Viņai piemīt izteikta zinātkāre, viņa vienmēr ir interesējusies par dažādām lietām, piemēram, ezotēriku, reliģiju vēsturi. Tagad mamma tulko grāmatas, no 2012. gada viņa strādāja žurnālā “Mistērija”, kuru pandēmijas laikā slēdza. Neapšaubāmi, rakstīšanas talants un valodas izjūta viņai ir. Savulaik agrā jaunībā viņas rakstīto paslavēja pats Imants Ziedonis un ieteica turpināt rakstīt. Tas jau ir stāsts – kā būtu, ja būtu.

Lenvija par sevi teikusi: “Es esmu dziļi iekšā ticībā, esmu katoliete no 30 gadu vecuma, vairākus gadus esmu rakstījusi scenāriju Rīgas pilsētas Krusta ceļam Lieldienās.” Viņa ir intervējusi katoļu arhibīskapu kardinālu Jāni Pujatu, bīskapu Andri Kravali, priesteri Andreju Trapučku un citus, Jāņa Pāvila II vizītes laikā rakstījusi laikrakstā “Diena” par pirmajiem pāvestiem.

Protams, no vecākiem esmu ieguvusi gan labo, gan sliktu, Marija turpina, taču esmu pateicīga viņiem par temperamentu,

Ļoti labu izglītību, arī savu izskatu (*pasmejas*) un balsi, kas, protams, arī ir Dieva dota dāvana. Brīnišķīga pieredze mums savulaik ir bijusi baznīcā, mani jau sešu gadu vecumā iesvētīja, prāvests nevarēja vien noticēt, ka zinu katķismu, tika pārbaudīts un atzīts, ka zinu gan.

Audzināšana reizēm bija ļoti stingra, savukārt, ja tā nebūtu, varbūt nemācētu to, ko šobrīd protu. Un tas, ka manu vārdu tik ilgi saistīja ar vecākiem, nav vis mana, bet sabiedrības uztveres stereotipu problēma.

Lenvija pastāsta dažas jaukas epizodes no Marijas "teātra bērnības":
"Atceros, ka viens bariņš bijām pie Liniņa mājās, arī Andris Seleckis. Tad mēs sanācām aplī, nolikām Mariju, vēl pavisam maziņu, vidū uz grīdas, un tā iznāca kā maģiska svētība viņai. Reņģugalva Andris filmēja.

Tad vēl atceros, ka vienā Ziemassvētku (vai Jaungada) eglītes sarīkojumā viņa izrāpoja visu skatuvi. Mieriņš [Miervaldis Ozoliņš – I. J.] bija Salavecis, Māra Zvaigzne – Sniegbaltīte. Man briesmonīgi!!! sāpēja

Pie Raiņa

mugura, Andris bija devies savās gaitās pa teātri, un es Marijai nevarēju izskraidīt pakaļ, tad nu viņa to arī izmantoja papildnam.

Vēl atceros, ka, skatoties "Zilo putnu", Nedzimušo bērnu ainu, kur Laikavecis Strenga izšķir mūsu mīlas pāri – mani ar Gaudiņu –, viņam jādodas piedzimt; es palieku, un mēs dzīvē vairs nesatiksīties, Marija brēca pa visu zāli, jo viņai bija žēl, ka mūs izšķir. Pēc tam viņa stāstīja, ka vēlāk baidījies no Strengas, jo viņš bija dikti skarbs un nepielūdzams Laikavecis.

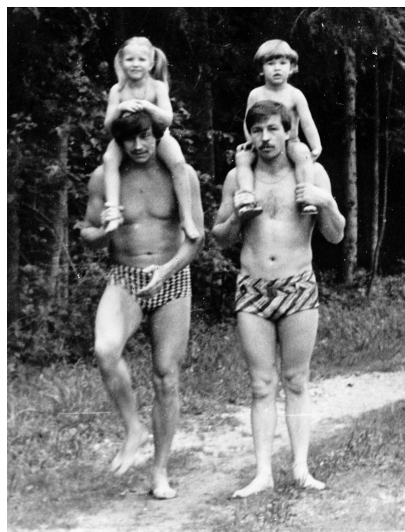
Protams, izrādes Marija skatījās, cik nu varēja. Viņai ļoti patika Šekspīra "Kā jums tīk", tad jau viņai bija gadi deviņi desmit, bet tā bija izrāde ar kustībām un visādām izdarībām.

Reiz mūs izsauca uz Aitmatova "Un garāka par mūžu diena ilgst". Tas gan bija vesels piedzīvojums! Cik atceros, bez mēģinājuma viņa aizvietoja vienu slimu bērnu, turklāt – lielāku par sevi."

Skolas laikā no 2. klases līdz pat pēdējai piedalījās daiļlasīšanas konkursos. Es vienmēr tiku līdz rajona skatei un pat līdz republikai. Mana mamma ir beigusi Rīgas 50. vidusskolu, un viņai bijis

Marija kopā ar vecākiem un vecmāmiņu

Marija tētīm uz pleciem, brālēns Mikus – savam tētim, Andra brālim Ģirtam

sapnis – ja viņai kādreiz būs meita, tad tā mācīsies franču valodu. Un licejā – vismaz tajā laikā – bija brīnišķīgi skolotāji.

Apmeklēju arī mūzikas nodarbības. Tā vieta, kur es mācījos (tāds veidojums varēja rasties tikai Latvijā 90. gados!), nebija mūzikas skola, bet mūzikas salons.

Es mācījos spēlēt klavieres, bet mums nemācīja solfedžo. Un tā nu es pazīstu notis, bet neko nezinu par tercām, kvintām, sekstām.

Vēl es nodarbojos ar mākslas vingrošanu. Diezgan daudz un diezgan ilgi. Vismaz sešus gadus. Un trenējos ne pie viena cita kā leģendārās Baibas Kaimiņas, valsts izlases treneres.

Franču licejā Ingmārs Čaklais nodibināja teātri “Tunelis”, kur es arī kaut ko darīju. Tur piedalījās arī Imants Strads. Starp citu, viņš ir mans otrās pakāpes brālēns, jo brālēni ir mūsu tēvi – Andris Bērziņš un Gatis Strads.

Vispār pēc pamatskolas es pilnīgi skaidri zināju, ka noteikti neiešu uz aktieriem. Vidusskolā man bija vēstures un politoloģijas profils. Un mani tas tiešām interesēja. Mana sapņu profesija bija vai nu izmeklētāja, vai arheoloģe. Bet, kad noskaidroju, ka arheologi divas nedēļas ar slotiņu pulē vienu akmentiņu, tad sapratu – nebūs! Man nav tādas pacietības.

Ar stāšanos aktieros man negāja viegli, uzņēma tikai ar trešo piegājienu. Esmu beigusi “leļļus”, tas ir atsevišķs stāsts, brīnišķīgs stāsts, pateicoties Dacei Skadiņai.

Sākumā es stājos tajā kursā, ko beidza Lauris Dzelzītis, Maija Doveika, – Dailes kursā. Izgāju trīs kārtas, un pirms pēdējās mani atsijāja. Pagāja kādi četri gadi, bija kaut kur kāda ballīte, un tad man pateica, kāpēc neesmu uzņemta un kurš ir bijis pret. Taču – lai nu tas paliek.

Es, protams, biju šausmīgi cemmīga, kad izkritu cauri, bet tad uzreiz iestājos politologos. Pie Latvijas Universitātes kādu laiku darbojās Humanitārais institūts. Nomācījos gadu, bet tad atskārtu – nē, šis man būs par sausu. Es tagad nesaprotu, kāpēc vidusskolā neizmantoju kādu apmaiņas braucienu un nedevis studēt uz Franciju, kā izdarījuši daudzi mani klasesbiedri. Toties

tagad man katrā Francijas reģionā ir pa draugam, pie kura varu aizbraukt. Un to arī daru, jo Francija joprojām ir mana mīlestība, es turpinu ar frančiem strādāt. Ilgu laiku es Latvijā biju vienīgā, kas vada kāzas franču valodā! Pastrādāju tūrisma aģentūrā, mani arī šī joma vienmēr interesējusi.

Arī Valmieras teātra kursā netiku. Šo gan mēs ar uzviju atrisinājām brīdī, kad Pēteris Krilovs iestudēja manu monoizrādi “Mollija saka: Jā!”, ko, pateicoties milzīgajai skatītāju mīlestībai, spēlējām gandrīz 90 reizes sešu gadu garumā. Pēteris vispār ir ļoti nozīmīga parādība manā dzīvē, un es ceru, ka mūsu sadarbība vēl turpināsies.

Toreiz pēc diviem gadiem uzņēma aktierus Leļļu teātra kursā. Viss mans kursinš, es teiktu, ir ļoti lieli ieguvēji. Pirmkārt, tāpēc ka šo leļļu kursu ir maz, iepriekšējais bija pirms desmit gadiem. Mūs uzņēma 2001. gadā, un tagad [2021] atkal ir viens leļļinieku kurss.

Attieksme, es domāju – daudziem no mums, ja ne visiem – bija tāda: ak, nu pamācīsies te un gan jau tad vēlāk tiks uz kādu “normālu” teātri! Nelaieme tā, ka visā pasaulē valda ieskaits par leļļu teātri – tur jau tikai kaķīši un zaķīši! Un arī Latvijā tā domā un nezina, kas mūsdienās pasaulē ir leļļu teātris.

Kā jau teicu, mūs audzināja Dace Skadiņa. Arī viņai tas bija milzīgs izaicinājums. 2020. gadā Dace aizgāja mūžībā, un viņas bērēs dalījāmies atmiņās, visi atceras viņas smieklus, viņas jautrību. Bez tā, ko saņēmām aktiermeistarībā, dabūjām vēl klāt leļļu vadīšanas prasmi. Mēs tai laikā bijām viens no noslogotākajiem kursiem akadēmijā. Aktiermeistarībā ar mums strādāja Anna Eižvertiņa un Edmunds Freibergs, un leļļu meistarībā mums diplomdarbu iestudēja brīnišķīgais Reins Agurs pēc Marka Tvena darba “Vēstules no Zemes” (ko mana ome, mammas mamma Ilga Melnbārde, starp citu, ir tulkojusi) – “Radīšanas prieks”. Otrs mūsu diplomdarbs bija “Karmena”, izrāde, ko spēlējām ar marionetēm. Tas ir vēl viens pluss – mēs esam pirmie, kas mācījās strādāt ar marionetēm. Tagad, ar laika atstarpī, es redzu, ka esmu tikai vinnējusi. Leļļu aktieris vienmēr var būt dramatiskais aktieris, bet otrādi gan ne.